

Hyvinvointia työstä

Työterveyslaitos

KÄYTÄNNÖNLÄHEINEN TOIMINTAMALLI PIENILLE JA KESKISUURILLE TYÖPAIKOILLE SISÄILMAONGELMIEN RATKAISEMISEKSI

ISOKÄÄNTÄ PÄIVI, REIMAN MARJUT, RAUTIALA SIRPA JA KUJANPÄÄ LIISA

Tutkimusmenetelmät nykytilanteen arvioimiseksi

1. **Internetkysely** pienille ja keskisuurille työpaikoille
 - Internetkysely kohdennettiin PK-työpaikoille, 208 henkilölle. Henkilöt edustivat 104 kuntaa, 52 seurakuntaa ja 52 muuta työpaikkaa. Lisäksi kymmenelle Työterveyslaitoksen asiakkaalle tehtiin sama kysely erikseen.
2. **Tapaus selvitykset**, joissa arvioitiin korjaussuunnitteluprosessia ja koko prosessia.
3. **Kirjallisuus katsaus** sisäilmaongelmaprosessin eri osa-alueista.
4. Työterveyslaitoksen asiantuntijoiden **kokemuksen** hyödyntäminen.

Poimintoja kyselytuloksista

- Alkuvaiheessa vaikeinta on erottaa sisäilmaongelma muista ongelmista.
- Selvitysvaiheessa vaikeimmaksi asiaksi koetaan työn **johtaminen siten, että ongelma poistuu.**
- Ongelmia koetaan myös selvitysisällön ja laajuuden **määrittämisessä** sekä tulosten **siirtämisessä** korjaussuunnitteluun.
- Selvityksen sisällön määrittää useimmiten työpaikan sisäilmastoasioista vastaava henkilö tai selvityksen tarjoaja/konsultti.
- Positiivista on, että noin 80 %:ssa työpaikoista sisäilmaongelma huomioidaan korjaussuunnittelussa.
- Selvitysten tekijän kautta tieto siirtyy suunnittelijoille vain 13% tapauksista.

Poimintoja kyselytuloksista

- Vaikeinta on arvioida mitä tai miten korjataan ja miten poistaa ongelmien aiheuttajat kattavasti.
- Korjaustyön teettäminen vaatii normaalia enemmän ohjausta/valvontaa.
- Toimenpiteiden jälkeen ongelmia on luottamuksen palauttamisessa, ongelmien jatkumisen estämisessä ja pelkojen poistamisessa.
- Asiantuntijatukea tarvitaan eniten:
 1. terveydellisen riskin ja merkityksen arviointiin
 2. tutkimustulosten tulkintaan 😞
 3. vaihtoehtoihin toimintatapoihin ongelmien ratkaisemisessa
 4. korjaussuunnitteluun
 5. ongelmien ennaltaehkäisemiseen
- Prosessin eri vaiheiden ohjeille olisi tarvetta 37%:lla, mahdollisesti 46%:lla vastanneista.

Poimintoja nykytilanteesta

- Tilanteet kärjistyvät erityisesti alkuvaiheen epäonnistumisen ja asian pitkittymisen takia - **prosessiongelma.**
- Tietoa löytyy, jos sitä hakee ja haluaa – **tietoähky, tiedon luotettavuus.**
- Tekniset asiat korostuvat - **ne osataan parhaiten.**
- Viestinnässä on ongelmia – **yhteinen kieli puuttuu.**
- Työ vaatii erillissuunnittelua – **on silti perusammattityötä.**
- Sisäilmanäkökulma puuttuu – **erityispiirteet huomioitava.**
- Rakennuttajan rooli tärkeä - **tarveselvitysvaihe.**
- Korjausmenetelmät ja materiaalit eivät poikkea tavanomaisista - **ei ole rakettitiedettä.**

Poimintoja nykytilanteesta

- Työ kohdentuu väärin, tehdään pieniä tai epävarmoja korjauksia – korjauskierre, korjausvelan kasvu, väliaikaisratkaisujen lisäkustannukset.
- Korjataan ”kaiken varalta” - ylikorjaus, turhat kustannukset.
- Tekninen syy voidaan korjata ja onnistuminen todeta – menetelmiä on, jos niitä osataan käyttää.
- Sisäilmaongelma ei aina poistu, koska oireilun aiheuttajaa ei ole pystytty osoittamaan – arviointimenetelmiä on, mutta syy-seurausta ei voi osoittaa.
- Sisäilma-asioiden käsittelyyn liittyy myös muita ongelmia – ne on myös arvioitava ja ratkaistava.

Nykyiset toimintamallit ja sisäilmaryhmätyö

- Toimintamallien perusrunko on saman tyyppinen – eivät sovellu kaikille.
- Toimintamallit ovat monimutkaisia tai viitteellisiä – käytännönläheisyyttä tarvitaan.
- Mallit perustuvat pääosin sisäilmaryhmätyöhön – voi toimia isoissa organisaatioissa.
- Ryhmiä on myös lakkautettu, koska ne lisäsivät byrokratiaa – sisäilmaryhmän johto ei ole toimiva.
- Ryhmät ovat toisinaan muodollisia ja vetäjänä voi toimia myös ulkopuolinen konsultti – tarkoitus hämärtynyt.

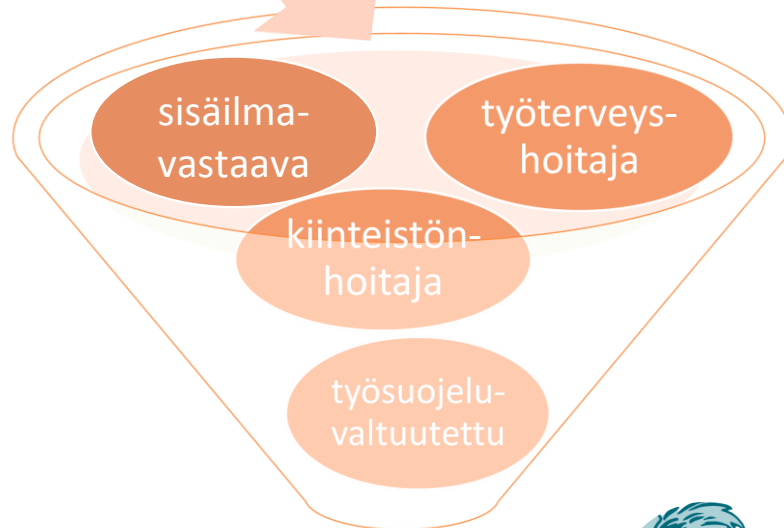
Erityisesti pienillä ja keskisuurilla työpaikoilla on tarvetta vaihtoehtoisille, käytännönläheisille malleille ja ohjeille.

Toimintamalli

työntekijä

- viestin viejä
- osallinen
- viestin saaja

viestintä!

arviointi

korjaus

suunnittelu

selvitykset

sisäilmatiimi

* vastuuryhmä

alkuvaihe

LIITE 4
toimintamallikaavio

Mallikortit

Alkuvaiheesta tehtiin esimerkinomaiset mallikortit, jotka ohjeistavat tekemistä:

- mikä on minun vastuullani,
- kenelle ilmoitan asiasta,
- milloin voin odottaa palautetta,
- miten asiassa jatketaan,
- mitä asialle seuraavaksi tehdään ja
- mistä lisätietoa löytyy.

Sisäilmatiimillä on **kokonaisnäkemys** ongelman ratkaisemisesta ja jokaisella käsitys omasta **tehtävästä** ja asioiden **etenemisestä**.

SI-TIIMI MERKITSEE VALINTAKRITEEREISTÄ SOPIVIMMAT PERUS- JA TAUSTATIETOJEN SELVITTÄMISEN PERUSTEELLA. ETENEMISVAIHTOEHTO VALITAAN SEN MUKAAN, JOHON TULEE ENITEN MERKINTÖJÄ. JOS KAHDESSA VAIHTOEHDOSSE ON SAMA MÄÄRÄ MERKINTÖJÄ, EDETTÄÄN RASKAAMMAN VAIHTOEHDON MUKAAN.

A helppo

- ensimmäinen yhteydenotto rakennuksesta tai asiasta
- tavanomainen kunnossapitoasia, jota ei ole havaittu aiemmin
- tavanomainen, tiedossa, mutta hoitamaton kunnossapitoasia
- todennäköisesti pienialainen
- ei hajuhavaintoja
- asiaan ei liity kosteutta tai kastumista
- rakennuksen ikä alle 5 v
- ei todennäköisesti riskirakenteita
- ongelma tunnistetaan (RAK tai LVIS)
- ei havaittavissa ristiriitoja tai epäluottamusta
- ei tiedossa oireilua /huolestuneisuutta
- YHTEENSÄ _____

B perus

- yli 2 yhteydenottoa samasta kohdasta, rakennuksesta tai asiasta
- asia, joka ei kuulu tavanomaiseen kunnossapitotyöhön
- kunnossapitoasia, joka on tiedossa ja hoitamatta, mutta ei lisää/aiheuta vaurioita
- voi olla laaja-alaisempi ongelma, useita tiloja
- yksittäisiä tai samanlaisia hajuhavaintoja samasta paikasta, satunnaisesti
- asiaan voi liittyä kosteutta / kastumista
- rakennus tehty tai peruskorjattu 6-10 v sitten
- mahdollisia riskirakenteita
- ongelmaa ei tunnisteta tai se on epäselvä (RAK tai LVIS)
- pieniä merkkejä ristiriidoista tai epäluottamuksesta
- yksittäisiä oire-epäilyjä, huolestuneisuutta
- YHTEENSÄ _____

C vaikea

- useita yhteydenottoja eri puolilta rakennusta, eri asioista tai viranomaiselta
- hoitamaton kunnossapitoasia, joka voi lisätä vaurioita/ongelmia
- taustatiedot eivät riitä, syitä voi olla monia tai ne ovat epäselviä
- laaja-alaisempi ongelma, useita tiloja tai koko rakennus
- useita hajuhavaintoja, erilaisia tai eri paikoista, toistuvasti
- kosteutta tai vesivahinko
- rakennuksen ikä 11-20 v, ei peruskorjattu tai vain osittain peruskorjattu
- todennäköisiä riskirakenteita
- ongelmaa ei tunnisteta ja se on epäselvä (RAK tai LVIS)
- asia on herättänyt laajempaa epäilyä sisäilmaongelmista, tilanne kärjistymässä
- useita oire-epäilyjä tai oireilevia, huolta aiheuttava
- YHTEENSÄ _____

D erittäin vaikea

- useita yhteydenottoja, myös talon ulkopuolelta ja viranomaiselta, eri puolilta rakennusta, eri asioista
- hoitamaton vika/vaurio, joka johtaa nopeasti lisävaurioihin ja -ongelmiin
- vaatii lisäselvittelyä tilanteen ja ongelman epäselvyyden takia
- laaja ongelma, koko rakennus
- lähes pysyviä hajuhaittoja, laaja-alaisesti
- asia liittyy laajaan tai runsaaseen kosteuteen / kastumiseen
- rakennuksen ikä yli 21 v, ei peruskorjattu tai vain osittain peruskorjattu
- useita riskirakenteita
- ongelmaa ei tunnisteta ja se ei todennäköisesti selviä ilman ulkopuolista apua (RAK tai LVIS)
- asia on viety julkiseen keskusteluun, tilanne kärjistynyt
- työterveyshuollon mukaan ongelmaa, paljon sairauspoissaoloja tai oireilevia, huolta aiheuttava
- YHTEENSÄ _____

Kehittämisehdotukset

- Toimintamallin ohjeistus tulee täydentää ja testata käytännössä – työ jatkuu?
- Useita alan tietolähteitä tulee päivittää sisäilmaongelman ja -laadun näkökulmasta.
- Erityisesti suunnitteluprosessia ohjaavia RT-kortistoja tulee kehittää ja täydentää.

Lopuksi

- Hyvät toimintatavat auttavat **ratkaisemaan** sisäilmasto-ongelmat suunnitelmallisesti ja ylläpitämään **luottamuksen** ilmapiiriä.
- Onnistuneissa ratkaisuihin asioita käsitellään, seurataan ja niistä tiedotetaan **suunnitelmallisesti**.
- Hyviin toimintatapoihin kuuluu järjestelmällinen **dokumentointi** siitä:
 - mitä, miksi ja milloin tutkitaan
 - mitä, miksi ja milloin tehdään
 - miten onnistuttiin
- Hyvät toimintatavat **ennaltaehkäisevät ongelmakierteen syntymisen**.